

โครงการสำรวจข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา

เพื่อเตรียมจัดทำฐานข้อมูลของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

คำนำ

กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ก่อตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและยังเป็นแหล่งศึกษา รวบรวม องค์ความรู้และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมให้เป็นที่ประจักษ์ยอมรับในแวดวงวิชาการ สังคมและท้องถิ่น ดังนั้นฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่จะให้ผู้สนใจเข้าไปศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ ของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมทั้งเว็บไซต์ วารสาร เอกสาร แผ่นพับ สื่อมัลติมีเดีย ฯลฯ เพื่อเป็นการบริการวิชาการจากเอกสารและการจัดทำโครงการ แต่ในปัจจุบันฐานข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม ของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมยังมีไม่มากพอและยังไม่หลากหลาย ที่จะตอบเจตนาของผู้ที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้า จึงได้จัดโครงการสำรวจข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นล้านนา เพื่อเตรียมจัดทำฐานข้อมูลของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งโครงการดังกล่าวจะเป็นโครงการต่อเนื่อง จะดำเนินการจนครบทั้ง ๑๒ ตำบล ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการออกสำรวจเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากปราชญ์ท้องถิ่น (ชื่อ ประวัติ ที่อยู่ ผลงาน การเผยแพร่ รางวัล) ที่หลากหลายแขนงอาทิ ประติมากรรม วรรณกรรม นาฏกรรม หัตถกรรมและหมอเมือง เป็นต้น

เพื่อตอบสนองและปฏิบัติตามแผนพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ระยะที่ ๑๒ และการประเมินประกันคุณภาพ โครงการนี้จึงเป็นโครงการที่จะต้องเร่งดำเนินการศึกษาอย่างเร่งด่วน เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้เป็นฐานข้อมูลของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและที่สำคัญเพื่อจะได้นำไปเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ การจัดเสวนา การจัดโครงการ/กิจกรรม ให้เป็นที่ยอมรับในสังคมต่อไป

ขอขอบคุณปราชญ์ท้องถิ่นตำบลป่าไผ่ ตำบลหนองจ้อม ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปเผยแพร่และจัดทำเป็นฐานข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

นายวุฒิภัทร เกตุพัฒน์พล

นักวิชาการศึกษา ชำนาญการ

หัวหน้างานอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

ผู้รับผิดชอบโครงการ

๑ ก.ย. ๒๕๖๓

พ่อครูบุญศรี รัตนัง ศิลปินแห่งชาติ
สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านล้านนา

พ่อครูบุญศรี รัตนัง อยู่บ้านเลขที่ ๘๓ หมู่ที่ ๒ บ้านหนองเต่าคำ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๙-๙๙๘๑๘๙๘

พ่อครูบุญศรี รัตนัง ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านป่าเหมือดวิทยาคาร เป็นคนชอบอ่าน ชอบเขียน ชอบศึกษา ในปี ๒๕๑๔ ไปเผ่าถ่าน เลื่อยไม้ เก็บเห็ด หาหน่อ นำไปขาย ต่อมาไปเรียนเป่าปี่ แต่การเป็นช่างเป่าปี่จะได้เงินน้อยกว่าช่างขับซอประมาณครึ่งหนึ่ง เช่น ช่างเป่าปี่ได้รับเงิน ๕๐ บาท ในสมัยนั้นช่างขับซอจะได้รับเงินประมาณ ๑๐๐ บาท และในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๑๔ จึงตัดสินใจไปเรียนขับซอกับพ่อครูจันทร์ตา ต้นเงิน บ้านป่าแงะ ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เริ่มออกงานครั้งแรกได้เงินค่าตัว ๒๐ บาท จากนั้นก็ได้เพิ่มเป็น ๔๐ บาท ในปีเดียวกัน ตอนนั้นมีความใฝ่ฝันที่จะเข้าวงดนตรีก็เลยตัดสินใจไปสมัครอยู่กับวงอำนวย กล่าวแต่ไม่ได้เป็นพระเอกละครซอ เขาให้เป็นเป็นคนรอบฟ้ากันคนดูแทน ได้ค่าแรงคืนละ ๒๕ บาท ต่อมาได้ไปเป็นโฆษกประกาศรถแห่ประชาสัมพันธ์งานของวงดนตรีได้ค่าแรง ๓๕ บาท “อ้อ...ป้อแม่ป็น้องคืนนี้ป้อแม่ป็น้องอย่าลืมและอย่าพลาดชม วงดนตรีอำนวย กล่าว มาจากจังหวัดเชียงใหม่ นำเอานักร้องสาวดาวเสียง หางเครื่องว้ายเอื้อๆ เต็นโยกย้ายสายสะโพกหื้อกับป็น้อง ป็น้องจะฟังจ้อยฟังซอ ซอมา่นซอเงี้ยวมะเก่ามะกันซอมา่นลำปางแฉ้วสาวป็นฝ่าย อุบ่าวอุสาวยังใดก็ได้ เป็นค่าวเครือโยม่วนล้ำ ค่าผ่านประตู ๕ บาท ละอ่อน ๓ บาท” คืนนั้นได้เงินหมื่นกว่าบาท

ครั้งหนึ่งนักแสดงที่เล่นเป็นตัวตลกไม่มาจึงเรียกพ่อครูบุญศรี รัตน์ ไปเล่นแทน ปรากฏว่า ผู้คนที่เข้าไปชมการแสดงของวงอำนวย กล้าพูด ต่างชื่นชอบ หัวเราะปรบมือกันเสียงดัง คุณอำนวย กล้าพูด จึงให้แสดงเป็นตัวตลกตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยใช้ชื่อว่า “มิสเตอร์อาร์วิลอน” อยู่กับวงอำนวย กล้าพูด มาจนถึงปี ๒๕๑๘

จากนั้นย้ายไปอยู่วง “ลูกทุ่ง ลานทอง” เป็นนักดนตรีดีดซึ่ง ได้ปีกว่า จึงย้ายไปอยู่กับวง “ศรีสม เพชร” ได้แสดงเป็นตัวตลก กับ “จอก จมูกแดง” มี ๔ คน คือ จอก จมูกแดง มิสเตอร์อาร์วิลอน (พ่อครู บุญศรี รัตน์) ยาว ยอดหญ้า แต้น ย้าย ช่วงนั้นได้ฝึกแต่งเพลงไปด้วย เพลงแรกที่แต่งคือเพลง “บ่าวเค็น” ทำนองซอบันฝ้าย เพลงที่ ๒ คือเพลง “ลูกอดพ่อแม่ได้” และเพลงต่อๆ มาคือเพลงอาลัย นื่องเมีย เพลงบักบ้านกวีานพะเยา ช่วงแรกๆ ของการแต่งเพลงจะเอาทำนองเพลงพื้นบ้านมาแต่งเนื้อ ร้องและนำเอาเครื่องดนตรีพื้นเมืองมาผสมกับเครื่องดนตรีสากลถือว่าเป็นมิติใหม่ของวงการดนตรีใน สมัยนั้น ได้แก่ ขลุ่ย สะล้อ ซึ่ง ประมาณปี ๒๕๒๕ และออกเทปปรากฏว่าเพลงบ่าวเค็นและเพลงลูกอด พ่อแม่ได้ ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทำให้พ่อครูบุญศรี รัตน์ มีชื่อเสียงมากขึ้น จนได้รับฉายาว่า “ขุนพลซอแห่งล้านนา ราชาลูกทุ่งคำเมือง”

พ่อครูบุญศรี รัตน์ ได้แต่งเพลงลูกทุ่งคำเมืองไว้ ๑,๔๐๐ เพลง บันทึกเทปจำนวน ๖๒ ชุด เพลงที่ร้องเผยแพร่และได้รับความนิยมล่าสุดนี้คือเพลง “ขี้เมาสามซ่า” ชุดเพลงที่ได้รับความนิยมมาก ได้แก่ ชุดแรกลูกอดพ่อแม่ได้ ชุดซอสามจังหวัด ชุดลูกทุ่งเบิกฟ้า ชุดนักเลงไก่ชน ชุด ๖๒ ๖๘ ชุดแต่งดัง ควาย ชุดขี้เมาสามซ่า

ปกอัลบั้มเทป บุญศรี รัตนัง

ผู้คิดริเริ่ม

๑. เอาเครื่องดนตรีพื้นเมืองมาบรรเลงผสมวงกับเครื่องดนตรีสากลจนเป็นที่แพร่หลายในปัจจุบัน
๒. ผู้ก่อกำเนิดเพลงลูกทุ่งตลกคำเมือง
๓. ผู้ก่อกำเนิดการแหล่คำเมือง
๔. ผู้ก่อกำเนิดการขอเพื่อการศึกษาและสายอาชีพ

ผลงานการเขียนและ เผยแพร่

๑. ด้านคำร้อง จ้อย ได้แก่ คำร้องลูก ๕ ประการ จ้อยลูก ๕ ประการ คำจ้อยลักเมาสาวน้อย คำร้องเตือนสติบัณฑิตใหม่ บทกวีลึกลับจ๋า คำร้องอย่างพอเพียง คำร้อง หวย หวย หวย คำร้องสูง แห้วๆ คำร้องลั่นคมยุคใหม่ คำร้องชีวิตต้องสู้ คำร้องอ่านก่อนซื้อ ดูก่อนใช้
๒. เรื่องเล่าคนเฒ่าโบราณ ได้แก่ เรื่องผีปอบ เรื่องผีปอบ ผีกะ เรื่องผีป่าตาวอด เรื่องผีม้าบ้อง เรื่องเสือเย็น เรื่องกำสาบพระอินทร์ นกคุ้ม นกพิราบ เรื่องกำเฒ่าผู้เฒ่าโบราณ เรื่องผีครูซอ ผีครูซัน ซอ เรื่องช้างกับราชสีห์ เรื่องผะผิพอบ เรื่องเสาผู้เฒ่าโบราณ เรื่องอึ่ง กบ เขียด เรื่องกากับนกยูง เรื่องเล่าผีขุนน้ำ เรื่องผีโพง เรื่องผีกะสือ เรื่องผีเปรต
๓. ตัวอย่างบทขอ ได้แก่ ทำนองตั้งเจียงใหม่ ทำนองพระลอเลื่อน ทำนองจะปุ ละม้าย ซอปัน ผ้าย
๔. บทขอ ได้แก่ บทขอประวัติพญามังราย บทขอธรรมาศโรคโควิต ๑๙ (ทำนองเพลงฮือ)
๕. อื่นๆ ได้แก่ บทวิเคราะห์สายใยรักของครอบครัว เรื่องกำสอนพระนาถ แหล่ตำนานผู้สร้างเมืองเจียงใหม่

รางวัลเกียรติคุณ

- ปี ๒๕๒๕ : รางวัลสื่อชาวบ้านดีเด่น จาก พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรี
- ปี ๒๕๓๒ : รางวัลศิลปินดีเด่น วิทยาลัยครูเชียงใหม่
- ปี ๒๕๓๗ : รางวัลศิลปินดีเด่นทางวัฒนธรรมระดับชาติ
- ปี ๒๕๓๙ : รางวัลศิลปินพระพิฆเนศทอง รับพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙
- ปี ๒๕๔๒ : ได้รับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่
- ปี ๒๕๔๙ : ศิลปินผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นดีเด่น
- ปี ๒๕๕๒ : ผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่นแห่งชาติ
- ปี ๒๕๕๔ : ครูภูมิปัญญาไทย
- ปี ๒๕๖๐ : ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้านล้านนา)

ปัจจุบันพ่อครูบุญศรี รัตนัง ได้เปิดเป็นศูนย์เรียนรู้ทางวัฒนธรรม ตั้งอยู่ที่ ๘๓ หมู่ ๓ บ้านหนองเต่าคำ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ชื่อว่า “ศูนย์สืบสานรอยล้านนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เปิดเมื่อพ.ศ. ๒๕๔๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มเยาวชนและผู้สนใจ ที่มีใจรักในการเล่นดนตรีและการขับร้องเพลงซอพื้นเมือง มาเรียนรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะ เพื่อที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดหรือไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป โดยผู้มาเรียนที่ศูนย์สืบสานรอยล้านนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรียนฟรีไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น เปิดสอน การขับซอทำนองต่างๆ การเป่าปี่ การตีดซิ่ง การสีซอล้อ กลองโป่งโป้ง การตีกลองสะบัดชัย

นายนิกร อินต๊ะ
(พ่อครูนิกร หนองเต่าคำ)

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงการขับซอพื้นบ้าน

นายนิกร อินต๊ะ หรือ พ่อครูนิกร หนองเต่าคำ อยู่บ้านเลขที่ ๒๔ หมู่ที่ ๙ บ้านหนองเต่าคำ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๙-๘๓๗-๖๖๐๕

เริ่มฝึกขับซอ เมื่ออายุ ๑๕ ปี เรียนกับพ่อครูคำปวน หนองกุ่มครุ จากนั้นเมื่ออายุ ๒๑ ปี ไปซออยู่กับวง ก. ประเสริฐศิลป์ แม่มุกดา บ้านแม่หอพระ หลังจากนั้นย้ายไปอยู่กับคณะลูกแม่ปิง ของแม่บัวทอง เมืองบัวและไปอยู่คณะสายธารา ของแม่จันทร์สม สายธารา เคยได้ไปแสดงละครซอออกรายการโทรทัศน์ ช่อง ๘ จังหวัดลำปาง ไปกับแม่บัวทอง เมืองบัว ส่วนใหญ่ถ้าไปแสดงละครซอจะรับบทเป็นพ่อของพระเอก นางเอก แสดงเป็นตัวโง่และแสดงเป็นตัวตลก ซ่างซอฝ่ายหญิงที่เคยขับซอร่วมกันได้แก่ แม่ลำจวน เมืองพร้าว จันทร์สวย บ้านเป้า แม่แดง แม่วรรณ สันทราย แม่เอื้องคำ สันป่าตอง เป็นต้น

ไปซอตามงานต่างๆ ได้แก่ ซอบวชลูกแก้ว ซอปอยข้าวสังข์ งานสงฆ์พระธาตุ งานมงคลสมรส งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานปอยหลวง งานทำบุญทอดกฐิน งานทำบุญทอดผ้าป่าและงานต่างๆ ทั่วไป ยกเว้นงานบำเพ็ญกุศลศพ มีประสบการณ์ในการขับซอมากกว่า ๔๐ ปี

ซันตั้งซอ

สวดดอกไม้ธูปเทียน	๘ สวด	สวดหมาก พลุ	๘ สวด
เงิน	๓๖ บาท	ผ้าขาว	๑ ผืน
ผ้าแดง	๑ ผืน	ข้าวเปลือก	๑ ควัก
ข้าวสาร	๑ ควัก	เหล้า	๑ ขวด
บุหรื	๑ ซอง	สาต (เสื่อ)	๑ ผืน

หมอน

๑ ใบ

ข้าวสุก แคนหมู หมูทอด อาหารคาวหวาน อย่างละ ๑ ถ้วย

หอมขาว หอมแดง ตะไคร้ ขมิ้น ข้าว อย่างละมัด

ตัวอย่างบทขอสงวนน้ำพระธาตุ ที่ประพันธ์คำร้องด้วยตนเอง ทำนองตั้งเชียงใหม่

หลอน....

วันนี้มันก็เป็นวันดี เป็นจะทำพิธีสงวนน้ำพระธาตุ เจิญคุณพระสยามเทวาธิราช คุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว...

น้องแก้ว...

วันที่ ๒๕ เดือนมีนาคม เป็นวันศิริมงคล จะสงวนน้ำพระธาตุ

เจิญคุณพระสยามเทวาธิราช

คุณพระบาทสมเด็จพระราชินี

พ่อกรจะขอไหว้วอน สะปะ

คุณพระรัตน คุณแก้วไม้สะหลี

คุณเจ้าพ่อขุนตาน เจ้าแม่จ๋ามเตวี

ผมขอเอาพระมุนีที่นั่งกัมกราน้อม...

แล้วจะจวนเอาแม่...แขนกล่ม...

ล้านนาต้องเจิญตึงเลี้ยว เจิญตึงเลี้ยว เจิญตึงเจ้าต๊ะ เจ้าแดนเจ้าหน

เตวบุตร เตวดา ต้นอยู่ตังบน

กูตั้นกูองค์ ขอหื้อมาปกป้อง

เจิญครูบ่อคำปวน ต้อยบ้านหนองปลา

ขอหื้อท่านมาหาอย่าหื้อได้เดือดร้อน

เจ้าแม่อุตุทารา เจ้าพ่อผาป้อง

เจิญตึงพ่อขุน เม็งราย

เจิญตึงเจ้าแม่ตอยนางแก้ว

เจ้าพ่อพะวอ เจ้าพ่อประตู่ผา

เป็นเล้าลือกันดังเหลือจางสามงา

ขอหื้อท่านลงมานั่งแบ่งแอบข้าง

ขอหื้อเตวดา น้องก้อยเอาใจใส่ นี่และหนอ...น้องแลนา

นายมอญ...

เจิญตึงนางกวัก เจิญตึงขุนจ้าง

เจิญตึงขุนแผน เจิญตึงอี่เปอ

เจิญเอาจ้างตำแดง

เมื่อตัววันแสงหื้อนั่งแบ่งแอบข้าง

นี่แลหนอ...น้อง...แลนา

ผลงานที่ภาคภูมิใจ

-ร่วมขับซอพื้นเมืองในงานพิธีเปิดพืชสวนโลก ณ จังหวัดเชียงใหม่

-ขับซอพื้นเมืองแสดงความยินดี ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ระดับภาค

-ขับซอพื้นเมืองงานสงวนน้ำพระบรมธาตุคอกยสุเทพ วัดพระธาตุคอกยสุเทพ ราชวรวิหาร

นางนงศันุช ชัยระวัง
(วันเพ็ญ จ่างซอ)

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงการขับซอพื้นบ้าน

นางนงนุช ชัยระวัง เกิดวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๑๐ อยู่บ้านเลขที่ ๒๖ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองไคร้หลวง ตำบลหนองจ่อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๑-๙๔๐-๐๔๓๐

ผลงาน

ซอพื้นเมืองในงานต่างๆ ได้แก่ งานปอยบวชลูกแก้ว งานฉลองตราตั้งสมณศักดิ์พัทยาศพระสงฆ์ งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานมงคลสมรสแต่งงาน งานปอยข้าวสังข์ งานบำเพ็ญกุศลศพ งานฉลองกำนันผู้ใหญ่บ้าน งานเกษียณข้าราชการ งานทอดผ้าพระกฐิน งานทอดผ้าป่า งานเปิดถนน สะพานและงานฉลองต่างๆ มีประสบการณ์ในการซอมากกว่า ๓๐ ปี

นอกจากนี้ยังได้ประพันธ์บทซอและขับซอในทำนองเพลงฮื้อ ประวัติพระครูวิสารทกิตยาภรณ์ (หลวงพ่อวัลลภ กิตติภโท) อดีตเจ้าอาวาสวัดดอยแท่นพระผาหลวง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประพันธ์บทซอและขับซอประวัติพระบรมธาตุดอยเก็ง ตำบลท่าเตื่อ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่ ประพันธ์บทซอและขับซอพระธาตุประจำปีเกิด ๑๒ ราศี ทำนองล่องน่าน (ซอสดริง/ซอประยุกต์) ประพันธ์บทซอและขับซอประวัติโรงเรียนบ้านหนองไคร้ ทำนองเพลงฮื้อ ซอเทิดพระเกียรติตามรอยพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ซอธรรมะรักษาสัตว ทำนองเพลงตั้งเชียงใหม่ จะปู ละม้าย บทซอเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้ฝึกหัดเรียนซอ

ทำนองที่ใช้ซอในงานต่างๆ ได้แก่ ทำนองตั้งเชียงใหม่ ทำนองจะปู ทำนองละม้าย ทำนองเงี้ยว ทำนองฮื้อ ทำนองล่องน่าน ทำนองพระลอ ทำนองซอปั่นฝ้าย ทำนองตั้งเชียงแสน

ด้านการเผยแพร่มีหลายหน่วยงานได้เชิญไปสอนแก่นักเรียนและเยาวชนตามสถานที่ต่างๆ ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองไคร้ อำเภอสนทราย โรงเรียนบ้านป่าไผ่ อำเภอพรวัว โรงเรียนบ้านแจ่งกูเรือ และเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความสนใจในการขับซอมาเรียนที่บ้าน

ตัวอย่างบทซอที่ได้ประพันธ์ขึ้น เรื่อง “พระธาตุ ๑๒ ราศี”

๑. เฮาจะลงมาเกิด มาเอากำเหนิดจืดดำ...พระอินทร์ส่งลงมาในโลกหล้า...

ปู่แถนอย่าแถน กำแหงหน้าหน้า
มาจุติพระธาตุ ปีเกิดของตน
ปีเกิดไผ่มัน นำมาจุธาตุไว้

ส่งเรามาจากสวรรค์จันฟ้าเมืองบน
ลงมาเมืองคน มนุษย์ลุ่มได้

๒. ใ้เป่ายี่เหมา เข้ามาหาปีสี่

ปีเล่า ปีเส็ด แหนบมาหาปีไ้...
ผ่องเกิดปีเส็ด ผ่องเกิดปีสัน
จืดดำไผ่มันประจำปีเกิดนั้น

ไล่สะง่ากอดี เม็ดสันจุได้...
จืดดำบอกไว้ ปีเกิดไผ่มัน
ราศีไผ่มันนำมาจอดจำ...

๓. คนเกิดปีไ้ คนเมืองว่าได้เป้งหนุ..

ปีชวดเป้งหนุหรือว่าปีไ้
จะหมดตุ๊กหมดโคก บันความหม่นหมอง
น้อมมือขึ้นสว่นตากราบไหว

หรือปีชวดฟังดู ไปบูชากันได้
ไปบูชากราบไหว้ พระธาตุศรีจอมทอง..
ไหว้พระธาตุจอมทอง ล่องไปตั้งได้

๔. ถัดจากปีไ้ ตีบอกไว้ว่าเป้งหนุ

กอนเฮาได้ทำบุญ จะมั่งมูลตุ่นเต้า
บูชาพระธาตุปีเกิด พระธาตุ

คือปีฉลูเมืองว่าปีเป้า
ไปไหว้พระธาตุของเฮา แถมดวง
พระธาตุลำปางหลวง

สมเปิงควรวจวนกันไปไหว้

เกียมรูป เทียนบูชาพร้อมมาลาดอกไม้

๕. จะทำบุญกราบไหว้ทำได้สุดปี
ปีخالเป็งเสียดูเหลือเป็นนั้น
จะกินปลาเต๊ะ เอาเซาะหวานแท้
หรือว่าเวียงโกศัยจื้อเดิมเป็นนั้น

ต่อไปเป็นปียี่เป็นได้อวดอ้าง
ไหว้พระธาตุดวงงาม พระธาตุจ่อแฮ
ไหว้พระธาตุจ่อแฮ เมืองแปแ้วกว้าง

๖. ไปบูชาพระธาตุสิบสองราศี
ปีเถาะเป็งกระต่าย
ไปบูชาพระธาตุเจ้าของเฮาแถมดวง
จักขอคนเมือง คนเกิดปีเฒ่า

จากปียี่ข้ามมาหาปีเฒ่า
คนเมืองฮ้องปีเฒ่า
พระธาตุแจแห่งพระอารามหลวง
ไปบูชาคุณจะได้มั่งมูลตุนเต้า

ใบเกียรติบัตรที่ได้รับ

- ใบประกาศเกียรติบัตรจากจังหวัดเชียงใหม่และสำนักงานวัฒนธรรมเชียงใหม่ ที่ได้เข้าร่วมการแสดงศิลปวัฒนธรรม งานมหกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น “Lanna Expo ๒๐๑๖”
- ใบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติ “ครูภูมิปัญญาเชียงใหม่”
- ใบประกาศเกียรติบัตรจากจังหวัดเชียงใหม่และสำนักงานวัฒนธรรมเชียงใหม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมตลาดนัดภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่
- ใบเกียรติบัตรจากสมาคมสืบสานตำนานปี่ซอ เชียงใหม่ ที่ได้เป็นกรรมการตัดสินการประกวดซอพื้นเมือง
- ใบเกียรติบัตรที่ได้สนับสนุนงานวัฒนธรรมประเพณีและสมโภช ๑๐๐ ปี อำเภอดอยสะเก็ด
- ใบเกียรติบัตรจากกลุ่มศึกษาสตรีและเด็กล้านนา ในโครงการดนตรีพื้นเมืองสร้างสุข
- ใบเกียรติบัตรจากโรงเรียนบ้านแจ่งกู๋เรือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๒ ที่ได้ให้ความร่วมมือการแสดงซอพื้นเมืองล้านนา

-ใบเกียรติบัตรจากสมาคมสืบสานตำนานปี่ซอ เชียงใหม่ ได้ร่วมแสดงซอพื้นเมือง “วันสืบสาน
ตำนานปี่-ซอ ๒๕๕๖”

แม่ครูศรีแก้ว ศรีรินทร์

ภูมิปัญญาด้านการจัดดาครว์พิธีกรรมล้านนา

แม่ครูศรีแก้ว ศรีรินทร์ บ้านเลขที่ ๑๐๐ หมู่ ๕ บ้านแม่ตู่ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ อายุ ๙๓ ปี

ผลงาน

การจัดดาเครื่องพิธีกรรมล้านนา

ดาครว์สืบชะตา ดาครว์บูชาชั้น ๕ ดาครว์ขึ้นท้าวทั้งสี่ ดาสะดวง ดาครว์ส่งเคราะห์ การทำสวด ดอก การตัดช่อ ตัดตุง

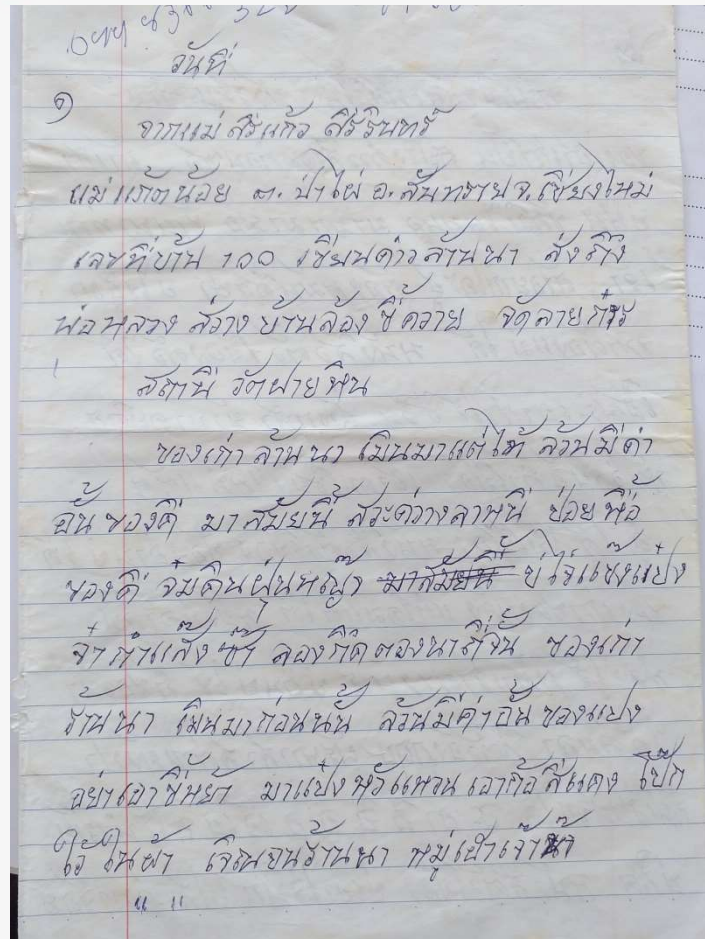
แต่งคำว้า แต่งบทคติสอนใจ เพลงฮือ

คำว้าพระคุณแม่ ๑ คำว้าพระคุณแม่ ๒ คำว้าพระคุณพ่อ คำว้าผัวคู่-เมียคู่ผัว คำว้า ล้านนา คำว้าเมียนอนผัว คำว้าปู่สอนหลาน เพลงฮือศีล ๕ เพลงฮือปีใหม่เมือง กำไหว้คุณรวม เรื่อง เล่าโบราณล้านนา ลำดับแห่งการปฏิบัติธรรม คติธรรมสอนใจคำพ่อสอนลูก คำให้พรปีใหม่เมือง

การบูชาชั้น ๕ ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่สบาย เป็นอ่อนเพลีย ไม่มีเรี่ยวแรง เจ็บป่วยออกๆ แอดๆ ไปหาหมอรักษาตามแพทย์แผนปัจจุบันก็ไม่หาย คนโบราณล้านนากล่าวว่าต้องไปบูชาชั้น ๕ เพื่อที่จะให้โรคดังที่กล่าวมาข้างต้นได้หายและอยู่ดีมีสุข สุขภาพร่างกายกลับมาแข็งแรงสมบูรณ์ เหมือนเดิม

การบูชาชั้น ๕ จะต้องดาสะดวงกว้าง ๑ ศอก ยาว ๑ ศอก เมียง ๔๓ กำ บูหรี ๔๓ มวน แห่ลม หมาก ๔๓ กำ ขนมห ๔๓ ขึ้น ล้ม ๔๓ ขึ้น อ้อย ๔๓ ขึ้น กล้วย ๔๓ ขึ้น มะพร้าวชอย ๔๓ ขึ้น แคบหมู

๔๓ คำ ข้าวเกรียบ ๔๓ ชื่น ข้าวแต่น ๔๓ คำ ข้าวเหนียว ๔๓ คำ บอกรข้าว ๓๑ กระบอก บอกรน้ำ ๑๒
กระบอก สวดดอก ๕ สวด เทียนบูชา ๔ เล่ม ข้อ ๖ ตัว ดุจรูปคน ๑ ตัว นำมาจัดเรียงในสวดวง แล้วให้
คนที่ไม่สบายนำไปที่วัดให้พระสงฆ์ทำพิธีบูชาชั้น ๕ และรดน้ำมนต์ หลังจากนั้น ๓-๗ วัน คนที่ไม่สบาย
ก็จะมีอาการเริ่มดีขึ้นหายเป็นปกติ เป็นความเชื่อของคนโบราณล้านนาที่สืบทอดกันมา

คำฮ่ำล้านนา

ของเก่าล้านนาเหมมาแต่ให้	ล้วนมีค่าอันของดี
มาสมัยนี้สวะคว้างลาหนี่	ป้อยหื้อของดีจมดินฝุ่นหญ้า
บ่ไจ้แข่งแบ่งจ่ากำแสงซ้า	ลองกิดตองถึจั้น
ของเก่าล้านนาเหมมาก่อนหน้า	ล้วนมีค่าอันของแพง
อย่าเอาชื้อหยา มาแบ่งหั่วแหวน	เอาก้อนสีแดง โปกไว้ในผ้า
เจิญจวนล้านนา หมูเฮาเจ้านา	
จวนกันลุมลาพักพื้น ยังอริยธรรม	
ของเฮาเก่าปิ่น ไร่โรงคำวสรว้อยก่อนขอ	
ถ้าเฮาบ่พื้น จักมีไฟหนอ มายกมายอล้านนาท่านเจ้า	

ถ้าอยากใคร่รู้ ต้องหมั่นศึกษา บ่ใจฐ่มาจากต้องแม่ได้
หนังสือตัวเมืองตัวโดย เขียนเอากำไรชีวิต
ฝรั่งกูลา ย้งมาคบคิดหัดอ่านอู้กำเมือง
เฮาคนเจียงใหม่แต่ๆ อู้ได้ไปเปื่อง หนังสือตัวเมืองข่อยอ่านบ่ได้
ของเก่าของหลัง แต่เดิมแต่ให้ หย้งบ่อาลัยหวังใจ
แถมว่าตางกำร บ่กินบ่ใจ ก่ข่อยอย่าได้สืมลา
ที่ตัวอังกฤษ ฝรั่งกาสา สู้ต่านย้งปากันเขียนจั่นได้
อะ อ่า อี อี้ อุ อู เอ ไ้อ์ อะไรทำไมบ่กิด
หนังสือตัวเมือง บ่เอาไว้กิด ไปสวะคว้างจ้อย

สันใด ยูแคปัก ชัก อิงลัด ย้งไหว พุดพิตฟอร์ไฟ จะได้ว่าได้
หนังสือตัวจะโคบโกลจักหนี จักหนีชิงขอยแซ่หื้อ
หนังสือตัวเมือง เหมือนพลอยเพชรก่อ เป็นดีขอคนเอา
อย่าคุ่มคร่างใจ หื้อได้หมองเหงา ลอดเสเลเมาไปตามใหม่หน้า
กำจ้อยกำชอเออ ออ เตอะต้า เป็นของโบราณเงินล้ำ
ควรเก็บใส่ใจ อย่าเอาไหลน้ำ ไปอินชอบซู้เพลงไทย
หันว่ามันเพราะเหมาะะตันสมัย ก้อนค่าชอโยใจบ่ชอบบู้
คติเมืองเหนือ ค่าวเครือกำอู้ ไม้บ่พินฟูเพื่อพัก
ขอเจิญตัว วานเครือที่ฮัก กับแถมบู่ป่าองค์โย

ปอดล็กน้อย หื้อเป็นแนวรอยชื่อใจ
หนังสือตัวเมือง เก็บเอามาใจ แต่มเป็นขี้เมียงตึงดี
เป็นของถิ่นเก่า เก็บเอามาสิจดเป็นของดี
สืบต่อไปหน้า อย่าหื้อมันสูญ ตกดินฝุ่นหญ้า ควรเก็บเอาสมาสำนัก
ใจเป็นของขวัญ หมู่มจุมที่ฮัก ดีเขาเกิดหล้ามาลูน
หื้อเขาได้ฮู้พื้นฟูอดหนุน จักเกิดเป็นบุญ กุศลไปหน้า
เป็นที่หมู่เฮา พวกราจักข้า แก่ประชาชนเจื่องจั่น
บ่ใจหนังสือ จากแดนนั้น จักไชบอกรหื้อตามมี
จักว่าไปนักเวลาบ่หมี ขอสวัสดิ์เทำอ้อ

นายเรืองศักดิ์ นูมา

ภูมิปัญญาด้านศิลปจิตรกรรมฝาผนัง

นายเรืองศักดิ์ นูมา เกิดปี พ.ศ. ๒๕๐๐ อายุ ๖๓ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๕๐ หมู่ ๙ บ้านหนองเต่า คำ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๙-๕๕๓/๑๕๔

ผลงาน

จิตรกรรมฝาผนังวิหาร อุโบสถ ศาลาบาตร ส่วนใหญ่จะวาดภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติ ๓๕ ภาพ พระมหาเวสสันดร ๑๔ ภาพ พานहु ๔ ภาพ เจ้าเจ้าสิบชาติ (ทศชาติชาดก) ๑๐ ภาพ พระมาลัยไผ่โลก ๖-๗ ภาพ วาดภาพฝาผนังประเพณีพื้นบ้าน วิถีชีวิตของคนท้องถิ่น พระธาตุ ๑๒ ราศี วาดภาพเทวบุตร เทวดาไปรยดอกไม้มัน รูปต้นไม้โพธิ์ ชุ่มประตูลงลายพื้นเมือง ลายนาคน ลายมังกร เพดาน เสาคาน ส่วนใหญ่ลวดลายที่ใช้วาดจะเป็นลวดลายแบบล้านนา ได้แก่ลายพุดตาน ลายพรรณพฤกษา

จากประสบการณ์เป็นช่างวาดรูปภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหาร อุโบสถ ศาลาบาตร กว่า ๓๖ ปี มีผลงานที่วาดภาพมากมายหลายวัดจึงขอยกตัวอย่างวัดในอำเภอสนทราญที่ได้วาดภาพมาดังนี้ วัดท่าเกวียน วัดทุ่งป่าเกิด วัดหนองอุโบสถ วัดวังป๋อง วัดศรีดอนชัยแม่แก่น้อย วัดเมืองซอน วัดเมืองเส้น วัดแม่ย้อย วัดหนองแห่ย์ อารามแม่ฮักพัฒนา อาคารพุทธมิ่งมงคล มหาวิทยาลัยแม่ใจ วัดน้ำตัน วัดสบแฝก วัดมงคลเศรษฐี วัดแม่แก้ดหลวง อารามปากกล้วย และตามวัดวาอารามต่างๆ ในอำเภอใกล้เคียง และตามต่างจังหวัด

ภาพวาดประเพณีสงกรานต์

นายเรืองศักดิ์ บุญมา นอกจากจะเป็นช่างวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหาร อุโบสถ ศาลาวัด แล้ว ยังมีความสามารถทางด้านการร้องเพลงอีกด้วย เคยออกผลงานเทปเพลงที่ร้องมากถึง ๒ ชุด คือ ชุดเพลงสายทองใจดำ มี ๑๐ เพลง ชุดที่ ๒ เพลงหัวอกสละ มี ๑๐ เพลงเหมือนกัน ซึ่งนำไปจำหน่ายให้เฉพาะกลุ่มเพื่อนที่รู้จักกันเท่านั้น เพราะตนเองมีใจรักชื่นชอบในการร้องเพลงลูกทุ่งคำเมือง

วัสดุเครื่องมือที่ใช้ในการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังประกอบไปด้วยดังนี้

๑. พู่กัน ขนาดเบอร์ ๓ , ๔
๒. แปรงทาสี ขนาดเบอร์ ๒ นิ้ว เบอร์ ๒ นิ้วครึ่ง เบอร์ ๓ นิ้ว
๓. ดินสอ
๔. พู่กันสง่า เบอร์ ๘ ถึง เบอร์ ๒๔
๕. สีน้ำพลาสติก สีต่างๆ
๖. สีน้ำมัน สีต่างๆ

ขั้นตอนการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังภาพประเพณีพื้นบ้าน

๑. ทำสีขาวรองพื้นรอให้แห้ง
๒. แบ่งช่องภาพวาดให้มีขนาดเท่าๆกัน ขึ้นอยู่กับความกว้าง ความยาวของฝาผนังที่จะวาด
๓. ร่างภาพประเพณีพื้นบ้านโดยใช้ดินในการร่างภาพ
๔. ใช้ฟูกันเบอร์ ๔ ชุบสีน้ำพลาสติกวาดทับรอยดินสอที่ร่างไว้เพื่อให้รูปภาพมีความชัดเจนขึ้น
๕. ระบายสีวิวทิวทัศน์ก่อน
๖. ระบายสีตัวละคร เครื่องแต่งกาย
๗. เขียนหน้าตา หู ผม คิ้ว จมูก ปาก ตัวละครให้สวยงาม
๘. ใช้สีทองตกแต่งเครื่องประดับของตัวละครที่วาดให้มีความโดดเด่นสวยงามมากยิ่งขึ้น
๙. เก็บรายละเอียดของรูปภาพอีกครั้งหนึ่งเป็นอันเสร็จสิ้นการวาดภาพประเพณีพื้นบ้าน

นายเอนก สันทราย

ภูมิปัญญาด้านศิลปะจิตรกรรมฝาผนัง

นายเอนก สันทราย อยู่บ้านเลขที่ ๙๒ หมู่ ๒ บ้านหนองเต่าคำ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๖๕-๔๔๕-๓๖๑๒

ช่างวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหาร อุโบสถ ศาลาบาตร บานประตู หน้าต่าง มีประสบการณ์กว่า ๒๕ ปี มีผลงานที่วาดภาพทางด้านจิตรกรรมฝาผนังมากมายหลายวัด จึงขอยกตัวอย่างวัดในอำเภอสันทรายที่ได้วาดภาพมาดังนี้ วัดท่าเกวียน วัดทุ่งป่าเกิด วัดหนองอุโบสถ วัดวังป๋อง วัดศรีดอนชัยแม่แก้น้อย วัดเมืองซอน วัดเมืองเส้น วัดแม่ย้อย วัดหนองแห้ง อารามแม่ฮักพัฒนา อาคารพุทธมิ่งมงคล มหาวิทยาลัยแม่โจ้ วัดน้ำตัน วัดสบแพก วัดมงคลเศรษฐี วัดแม่แก้นหลวง อารามปากกล้วย และตามวัดวาอารามต่างๆ ในอำเภอใกล้เคียงและในจังหวัดเชียงราย

นอกจากจะเป็นช่างวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหาร อุโบสถ ศาลาบาตรแล้วยังมีความสามารถทางด้านสักลายบนผิวหนังหรือศิลปะบนผิวหนัง ลวดลายที่สักบนผิวหนัง ได้แก่ คาถาอักขระล้านนา ลวดลายศิลปะญี่ปุ่น ลวดลายศิลปะไทย ลวดลายศิลปะร่วมสมัย ลวดลายศิลปะเสมือนจริง เคยร่วมจัดนิทรรศการการวาดภาพ ณ เรือนศิลป์ใจอง

ผลงานที่ภาคภูมิใจ

-วาดภาพจิตรกรรมฝาผนังลายพื้นเมืองล้านนา ลายดอกพุดตาน ใช้สีถมดำลายทองทั้งหลัง ณ วัดสบแพก ตำบลแม่แพกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

-วาดภาพจิตรกรรมฝาผนังวิหารวัดอารามบ้านแม่ฮักพัฒนา ภายในวิหารเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังประเพณีวัฒนธรรม ๕ ภาค มีความภาคภูมิใจมากเพราะต้องใช้จินตนาการถึงวิถีชีวิต ประเพณี

วัฒนธรรมของคนสมัยก่อนและต้องใช้ประสบการณ์และความชำนาญเป็นอย่างมากในการวาดภาพ และใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อให้ได้ภาพที่เหมือนจริงและสวยงามที่สุด

วัสดุเครื่องมือที่ใช้ในการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังประกอบไปด้วยดังนี้

๑. ฟู่กัน ขนาดเบอร์ ๓ , ๔
๒. แปรงทาสี ขนาดเบอร์ ๒ นิ้ว เบอร์ ๒ นิ้วครึ่ง เบอร์ ๓ นิ้ว
๓. ดินสอ
๔. ฟู่กันสง่า เบอร์ ๘ ถึง เบอร์ ๒๔
๕. สีน้ำพลาสติก สีต่างๆ
๖. สีน้ำมัน สีต่างๆ

ขั้นตอนการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังภาพประเพณีพื้นบ้าน

๑. ทาสีขาวรองพื้นรอให้แห้ง
๒. แบ่งช่องภาพวาดให้มีขนาดเท่าๆกัน ขึ้นอยู่กับความกว้าง ความยาวของฝาผนังที่จะวาด
๓. ร่างภาพประเพณีพื้นบ้านโดยใช้ดินในการร่างภาพ
๔. ใช้ฟู่กันเบอร์ ๔ ชุบสีน้ำพลาสติกวาดทับรอยดินสอที่ร่างไว้เพื่อให้รูปภาพมีความชัดเจนขึ้น
๕. ระบายสีวิจิตรวิทัศน์ก่อน

๖. ระบายสีตัวละคร เครื่องแต่งกาย

๗. เขียนหน้าตา หู ผม คิ้ว จมูก ปาก ตัวละครให้สวยงาม

๘. ใช้สีทองตกแต่งเครื่องประดับของตัวละครที่วาดให้มีความโดดเด่นสวยงามมากยิ่งขึ้น

๙. เก็บรายละเอียดของรูปภาพอีกครั้งหนึ่งเป็นอันเสร็จสิ้นการวาดภาพประเพณีพื้นบ้าน

นายปิยพงษ์ สารี

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการทำปราสาทศพล้านนา

นายปิยะพงษ์ สารี อยู่บ้านเลขที่ ๕๒/๑ หมู่ที่ ๑๓ บ้านพัฒนาทรายแก้ว ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๖-๖๕๘-๙๔๘๘, ๐๘๙-๕๖๐-๐๓๐๒

ผลงานการทำปราสาทศพ

การทำปราสาทศพแบบต่างๆ ได้แก่ แบบแท่นแก้วชาย ๑ ชั้น ๒ ชั้น ๓ ชั้น แบบปราสาทมุก ๓ ชั้น แบบฐานธรรมดาและแบบฐานมีบันได แบบปราสาทมุก ๔ ชั้น ๒ ชั้น ๑ ชั้น แบบปราสาทมุกแท่นแก้วชาย ๕ ชั้น แบบปราสาทหลังก่าย แบบปราสาทหลังก่ายหัวกระโจม และปราสาทแบบต่างๆ มีประสบการณ์ในการทำปราสาทมา ๓๐ ปี ราคาที่จำหน่ายตั้งแต่ราคา ๓,๐๐๐ ขึ้นไปจนถึง ๒๕,๐๐๐ บาท หรือราคาอาจจะมากกว่านั้นขึ้นอยู่กับแบบ ความใหญ่ของปราสาทและลวดลายต้องกระดาษที่ละเอียด เพราะต้องใช้ความประณีตและเวลาในการต้องลาย ตัดลาย

วัสดุที่ใช้ในการทำปราสาท

- ไม้ตะกั่ว/ไม้จั่ว ไม้ยาวขนาด ๔-๕ คอก หน้า ๒ นิ้ว ไม้แผ่นหน้า ๕ นิ้ว หน้า ๑๐ นิ้ว
- กระดาศกล่อง
- กระดาศสีต่างๆ
- การลาเท็กซ์
- การแปรงมันตัม
- ตะปุ่นขนาดต่างๆ
- ผ้าลายลูกไม้
- กระดาศต้องลาย

ส่วนประกอบต่างๆของการทำปราสาท

-ฐานปราสาท	-ยอดปราสาท	-ส่วนหัวปราสาท
-ซ่อฟ้า	-บันลม/เปาลม	-กระจิ่ง
-นาคก้านน/นาคใหญ่	-นาคน้อย	-อุบะ
-ใบโพธิ์	-ใบไฮ	-โก้งกั่ว
-บันไดนาค	-ปลายจีจี	

ขั้นตอนการทำปราสาท

๑. การทำโครงปราสาทนำไม้ขนาดต่างๆ มาตีขึ้นรูปส่วนฐานปราสาท ส่วนหัวปราสาทและส่วนยอดปราสาท

๒. นำกระดาษกล่องมายิงทับปิดโครงปราสาทในส่วนต่างๆ

๓. ลงกระดาษสีหน้าเดียว และปิดลายกระดาษต้องเพื่อให้เกิดลวดลาย ในส่วนต่างๆของปราสาท

๔. ติดส่วนประกอบต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นบนตัวปราสาท

๖. นำเอาส่วนฐานของปราสาท ส่วนหัวปราสาทและส่วนยอดปราสาทนำมาประกอบให้เข้ากัน ตกแต่งด้วยผ้าลูกไม้บริเวณเสาปราสาท

“คนตุ๊ก คนจัน คนมั่ง คนมี คนดี คนฮ้าย ก็ตายมอดไหม้เป็นดิน
แม้แต่ตุ้พระที่ทรงศีล ยังม้วยจิวิน นอนตายคว่ำหน้า
หลอนเอาอะหยังป้ออุ้ยแม่ป้า แผ่นพระสุธา
ยังม้างป่าหินป่าผา ก้อนเต้าหัวจ้าง
ยังฮู้แตกม้างเป็นฮอยหิหาไปเตอะ
บ่ต้องไปช่อย เงินเต้าก่องคอย เอาไปบ่ได้”

นายวีระ อินทรา

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการทำเครื่องดนตรีและของเล่นพื้นเมือง

นายวีระ อินทรา อยู่บ้านเลขที่ ๘๖ หมู่ที่ ๓ บ้านสันป่าสัก ตำบลหนองจ่อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๙๐-๔๑๑-๖๓๒๖

ผลงาน

ทำเครื่องดนตรีพื้นเมืองและของเล่นพื้นบ้าน เครื่องดนตรีพื้นเมืองได้แก่ สะล้อห้อย สะล้อหลวง ซึ่งเล็ก ซึ่งใหญ่ ของเล่นพื้นบ้านทำจากวัสดุธรรมชาติ ได้แก่ ช้าง กระต่าย หนู ควาย เต่า นกเหยี่ยว นกเค้าแมว นกนางนวล ต่อ เครื่องบินคอปเตอร์ กว้าง

การเผยแพร่

ได้รับเชิญให้ไปสอนต่างสถานที่ต่างๆ ได้แก่ โรงเรียนหนองไคร้หลวง โรงเรียนบ้านต้นรุ้ง อำเภอพร้าว โรงเรียนพร้าวบูรพา เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต ๒ โรงเรียนรำเปิงวิทยา อำเภอแม่แตง และได้มีผู้ที่สนใจกลุ่มนักเรียนและเยาวชนมาเรียนดนตรีที่บ้านของตน

ของเล่นที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ

นายสุกษิพ พูลเจริญชัย

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านล้านนา

นายสุกษิพ พูลเจริญชัย อยู่บ้านเลขที่ ๒๐๖ หมู่ที่ ๕ บ้านแม่แก็ดน้อย ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๙๓-๓๑๕๓๕๖๔

ผลงาน นักดนตรีพื้นเมือง

มีความสามารถในการเล่นดนตรีพื้นเมือง ได้แก่ สะล้อ ซึ่ง กลองโป่งโป่ง และยังมี ความสามารถในการด้านอื่นๆ เช่น การทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง สะล้อ ซึ่ง การทำไม้กวาดแข่ง สานก้วยใส่ ผัก สานก้วยใส่หญ้า สานกำวีพัดข้าว สานข้าวหวด สานไซ สานตุ้ม สานซ้อง สานแซะ

โอกาสที่ไปแสดงตามงานต่างๆ ได้แก่ งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานมงคลสมรส งานบำเพ็ญกุศลศพ งานเลี้ยงทั่วไป แม้กระทั่งไปบรรเลงที่ถนนคนเดินท่าแพ ถนนคนเดินวัวลาย ไปแสดงกันเป็นวงคณะ ๔-๕ คน ไปครั้งละ ๓,๕๐๐ - ๔,๐๐๐ บาท เพลงที่ใช้บรรเลงได้แก่เพลงพื้นเมือง เพลงไทยเดิม เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง

วัสดุในการทำสะล้อ

-ไม้สัก/ไม้ประดู่

-สายกีตาร์ เบอร์ ๑

-ลูกบิดกีตาร์

-กะลามะพร้าวที่แก่

-สายเอ็นตกปลาเบอร์ ๕๐

-กระตาดทราย

วิธีการทำสะล้อ

-นำไม้สัก/ไม้ประดู่ มาทำคันทันสะล้อและลูกบิดไม้ ด้วยการเหลาและใช้เต้ากบมือในการขึ้นรูป

-นำกะลามะพร้าวมาขัดให้ผิวเรียบด้วยกระตาดทราย

-จากนั้นนำกะลามะพร้าวมาแบ่งเป็นสี่ส่วนแล้วตัดออกหนึ่งส่วนเพื่อทำตาดสะล้อ และอีกด้านหนึ่งตัดออกเพื่อทำเป็นกลองเสียง

-นำไม้สักแผ่นบางๆ ขัดให้เรียบมาติดกับกะลามะพร้าวด้านที่จะทำตาดสะล้อและใช้ไม้ไผ่ขนาด

๑ เซนติเมตรมาทำเป็นก๊อบสะล้อ

-ติดลูกบิดกีตาร์ตรงหัวคันทันสะล้อและใส่ลูกบิดไม้สะล้อ

-ใส่สายกีตาร์ประกอบเข้ากับตัวสะล้อ ก๊อบสะล้อและลูกบิด ตั้งเสียง

-การทำคันทันชักสะล้อเหลาไม้ให้ได้ตามขนาดยาวประมาณ ๓๐ เซนติเมตร

-นำเอ็นตกปลาเบอร์ ๕๐ นำมาทาบไปมาให้ได้ ๔๐ เส้น ยาว ๔๐ เซนติเมตร จากนั้นนำมามัดหัวท้ายประกอบเข้ากับคันทันชักสะล้อและนำยางสนมาผู้นึงไปมา

-นำคันทันชักไปสีกับสะล้อเล่นเป็นเพลง

ด้านการเผยแพร่

ได้มีหน่วยงานราชการให้ไปสอนตามสถานศึกษาต่างๆ ดังนี้ โรงเรียนสันทรายวิทยาคม โรงเรียนการิละวิทยาลัย โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนอนุบาลสิริวัฒนบำรุง อำเภอมะนัง โรงเรียนวัดแม่แก้วน้อย โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ และศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของพ่อครูบุญศรี รัตน์

สาธิตการเล่นซิ้ง

สาธิตการทำไม้กวาดซิ้ง

นายธีร์วัช แก้วอุด

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการตอกลายหูลูบเงิน

นายธีร์วัช แก้วอุด อยู่บ้านเลขที่ ๑๖๕/๔๐ หมู่ที่ ๘ บ้านหนองไคร้หลวง ตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๐-๑๓๔๒๗/๔๙

มีความชอบและใจรักในการตีมีด จึงไปขอเรียนการตีมีดจากสลา (ช่าง) ในหมู่บ้านแต่ก็ไม่มีใครสอนให้ สุดท้ายก็ได้ไปเรียนกับพ่อปั้งและพ่อห้วน บ้านนิคม แถวๆ วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน เริ่มเรียนตีมีด ขึ้นทรง ชุบมีด อยู่ ๒ ปีกว่า จนจบชั้นมัธยมศึกษา และมีความชื่นชอบในด้านดนตรี สามารถเล่นพิณเพียะได้ จึงเข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ หรือสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยมีความสนใจในด้านการตีมีด ตีดาบ เพื่อนจึงแนะนำให้ไปรู้จักกับรุ่นพี่ ที่มีความชื่นชอบในดาบโบราณและทำเครื่องเงินอยู่ที่หน้าวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ จึงได้แลกเปลี่ยนวิชาความรู้และเรียนรู้การทำเครื่องเงินจากนั้นเป็นต้นมา จนเรียนจบจากวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ จึงได้หันมาทำงานด้านศาสตราภรณ์ คือ การตกแต่งอาวุธด้วยโลหะที่มีค่า ได้แก่ ทองคำ เงิน นาค ทองแดง ทองเหลือง จนถึงปัจจุบัน

การตอกคุณต้องลายเงิน

ลวดลายของดาบที่หูลูบ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑. งานเกลี้ยงเดินไหม เป็นการหลุบเงินเกลี้ยง เน้นเส้นลวดลายขดเชื่อมลงบนด้ามดาบและฝักดาบ เป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ ไตลื้อ ไตใหญ่และพม่า

๒. งานสลักคุดองลาย ลายกลุ่มเชียงใหม่ สุโขทัย อุดรดิตถ์ แพร่ น่านและหลวงพระบาง จะแบ่งออกเป็น ๒ รุ่น คือ ๑ ยุคแรก ได้แก่ ลายหลวงพระบาง ลายนาค ลายโขง ลายเครือลาว ลายเมฆ ตัน ลายหน้าสิงห์ขบ ลายกาบบัวลาว ๒ ยุคปลาย ลายไทยผสมลายพื้นเมืองล้านนา

ด้ามดาบหลุบเงินงานเกลี้ยงเดินไหมและงานสลักคุดองลาย

การเผยแพร่

-เป็นวิทยากรบรรยายและสาธิต การหลุบเงิน แบบโบราณ ณ โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญา
ล้านนา

-เป็นวิทยากรบรรยายและสาธิต การหลุบเงิน แบบโบราณ ในงานจิตวิญญาณแห่งศาสตรา
นครลำปาง ณ วัดปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

-เป็นวิทยากรบรรยายและสาธิต การหลุบเงิน แบบโบราณ ในงานพิพิธศาสตรา ปฐมมนตรา
แห่งลายเจิง ณ เวียงปันดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ผลงานที่ภาคภูมิใจ

- ทำดาบโบราณหลุมทองคำ น้ำหนัก ๒๕ บาท ลวดลายสกุลช่างหลวงพระบาง แบบของวัดพระธาตุศรีจอมทอง วรวิหาร
- ทำกุบละแอะ (หมวกทรงยอดแหลม) โบราณล้านนา ทำจากเงิน ดุนลายทั้งใบ น้ำหนัก ๑ กิโลกรัม ให้คุณบัณฑิต ล่ำซำ
- ทำดาบลาว เฉพาะด้ามทองคำ น้ำหนัก ๙ บาท ลวดลายสกุลช่างจำปาสัก
- ทนายาช้างศิลปหัตถกรรม ประเภทโลหะ (หลุมเงิน) ของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ

การหลุมเงินที่ประกอบเข้ากับด้ามและใบดาบ

นางจันทร์เป็ง ตีฬา

ภูมิปัญญาด้านการจักสานตอกไม้ไผ่

นางจันทร์เป็ง ตีฬา อายุ ๗๔ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๑๐๑ บ้านแม่ตู่ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๒-๘๙๘๑๐๐๕

ผลงาน

สานข้อง สานซ้าหวด สานตุ้ม สานก๋วยใส่หญ้า สานก๋วยใส่ผัก สานก๋วยแบบต่างๆ สานแฮะ
 ข้องใบละ ๑๐๐ บาท ตุ้มใบละ ๖๐ บาท ซ้าหวดใบละ ๕๐ บาท ก๋วยใหญ่ใส่หญ้าใบละ ๑๐๐ บาท ก๋วยใส่แคบหมูใบละ ๖๐ บาท

นายประสิทธิ์ บุญช่วย

ภูมิปัญญาด้านการจักสานทางมะพร้าว

นายประสิทธิ์ บุญช่วย อยู่บ้านเลขที่ ๒๓/๑ หมู่ที่ ๓ บ้านป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัด เชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๓-๕๓๓-๙๕๐๐

ผลงาน ผลิตภัณฑ์จากทางมะพร้าว

นายประสิทธิ์ บุญช่วย ได้ใช้ทางมะพร้าวจักสานและออกแบบผลิตภัณฑ์หลายๆ แบบได้แก่ ตะกร้าใส่ผัก ผลไม้ ตะกร้าใส่ไวน์ ตะกร้าใส่ขยะในห้อง ตะกร้าใส่เสื้อผ้า พานดอกไม้และหมวก ได้ทำ ผลิตภัณฑ์จากทางมะพร้าวมากกว่า ๓๐ ปี ซึ่งตะกร้าใบใหญ่ขายในราคา ๒๐๐ บาท ตะกร้าใบเล็ก ราคา ๑๕๐ บาท ตะกร้าใส่ไวน์ ราคา ๑๕๐ บาท หมวกราคา ๑๕๐ บาท

นางทองเหรียญ ณ ลำพูน

ภูมิปัญญาด้านจักสานใบมะพร้าว

นางทองเหรียญ ณ ลำพูน อายุ ๗๙ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๕๑ หมู่ที่ ๓ บ้านป่าไผ่ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๙๕-๑๒๖-๒๖๙๕

ผลงาน การสานใบมะพร้าวและวัสดุของเหลือใช้

นางทองเหรียญ ณ ลำพูนได้ใช้เวลาว่างในการสานใบมะพร้าวและประดิษฐ์วัสดุจากของเหลือใช้ให้เป็นประโยชน์ ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

๑. การสานใบมะพร้าว ได้แก่ สานหมวก สานปลาตะเพียน สานดอก สานนก สานดอกที่ใช้ในการทำหมากสุม หมากเบ็ง สานจี้กุกุ สานตักแตน สานตุ๊กแก สานใบมะพร้าวทำเป็นชุ่มประตูป่า สานตะกร้า สานกล่อ่งข้าว

๒. การประดิษฐ์วัสดุจากของเหลือใช้ ได้แก่ แจกันดอกไม้จากขวดพลาสติก ไก่แจ้จากขวดพลาสติก ฐานรองวางประทีปจากกระป๋องเบียร์ หมวกจากกล่อ่งเหล้า แอบหมากจากกล่อ่งเหล้า ตักแตนจากกล่อ่งหลอดดูดพลาสติก

นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการตัดเย็บเสื้อผ้า แต่งหน้า ทำผม ทำดอกไม้จากใบเตย ถักผ้าเช็ดเท้า ถักผ้ารองครก ถักผ้ารองเขียง ตัดช่อ ตัดตุ้ง ทำหมากสุม หมากเบ็ง ต้นผืน ต้นเทียน สานแหขนาดเล็ก สานจ้ำ (ยอดคปลา) ขนาดเล็ก สานสวิงขนาดเล็ก และยังสามารถในการแสดงอีกด้วยได้แก่ พ้อนดาบ พ้อนเชิง พ้อนขันดอก พ้อนเลียนหมาก พ้อนสาวไหม พ้อนแมว เชิ้งสวิง

นางทองเหรียญ ณ ลำพูน มีความสามารถหลากหลายด้านและชอบที่จะเรียนรู้อยู่เสมอและได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากรบรรยายและสาธิตทั้งในสถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ดังนี้ โรงเรียนบ้านเมืองขอนแก่น โรงเรียนบ้านป่าเหมือด โรงเรียนผู้สูงวัยป่าไผ่คุณธรรม โรงเรียนชลประทานเขื่อนแม่กวง จิราธิวัฒน์อุปถัมภ์สอนการประดิษฐ์จากเศษวัสดุเป็นของเล่นของเด็กต่าง วัดต้นจันทน์ สอนการฟ้อนแม่วให้กับบุคลากร คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไปสาธิตและการแสดงตามสถานที่ต่างๆ กับพ่อครูบุญศรี รัตน์ ศิลปินแห่งชาติ และยังได้ผ่านการฝึกอบรมต่างๆ ได้แก่ ได้ผ่านการฝึกอบรมวิชาประดิษฐ์การทำดอกไม้จากกระดาษสาและการผูกผ้า ผ่านการฝึกอบรมภูมิปัญญาล้านนา การประดิษฐ์ตุ๊กตา โคมดาว จักสานตัวสัตว์

นางลำดวน ชัยเทพ

ภูมิปัญญาด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าพื้นบ้านล้านนา

นางลำดวน ชัยเทพ อายุ ๖๖ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๒๒/๑ หมู่ที่ ๓ บ้านป่าไผ่ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๓-๔๘๒-๒๓๒๑

ผลงานช่างตัดเย็บผ้าพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์

ตัดเย็บผ้าแบบชุดพื้นเมือง ตัดเย็บผ้าแบบกลุ่มชาติพันธุ์ ตัดเย็บผ้าแบบชุดพื้นเมืองประยุกต์ ตัดเย็บผ้าแบบชุดไทยจิตรลดา ตัดเย็บผ้าแบบชุดไทยจักรี ตัดเย็บผ้าแบบชุดทูลีอ ตัดเย็บผ้าแบบชุดไทยยวน ตัดเย็บผ้าแบบชุดไทเขิน ตัดเย็บผ้าแบบชุดไทดำ ตัดเย็บผ้าแบบชุดราตรี และตัดเย็บผ้าแบบชุดต่างๆ มีประสบการณ์การตัดเย็บเสื้อผ้ากว่า ๔๐ ปี

ผลงานที่ภาคภูมิใจ

-ตัดเย็บชุดและออกแบบชุดพื้นเมืองแบบต่างๆ และชุดไทยประยุกต์ ให้กับกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ใช้ในขบวนประกวดกระทงยี่เป็งเชียงใหม่

-ตัดเย็บชุดและออกแบบชุดพื้นเมืองแบบต่างๆ และชุดไทยประยุกต์ ให้กับกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ใช้ในขบวนประกวดโคมยี่เป็งเชียงใหม่

-ตัดเย็บชุดและออกแบบชุดพื้นเมืองให้กับนักแสดง ของกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน พ.ศ.๒๕๖๓ ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

นางบัวบาน พรหมวงศ์

ภูมิปัญญาในการทำขนมพื้นเมือง

นางบัวบาน พรหมวงศ์ อยู่บ้านเลขที่ ๔/๒ หมู่ที่ ๙ บ้านต้นจันทน์ ตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๙-๙๕๐-๙๓/๙๒

ผลงาน การทำขนมพื้นเมือง

ขนมหน้าไหม้ ขนมเปียกปูน ขนมชั้น ขนมเผือก ขนมกล้วย ขนมถั่ว ขนมแต่งไทย ขนมสาคุ เป็นสูตรเฉพาะของครอบครัวที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งตนเป็นรุ่นที่ ๓ มีประสบการณ์การทำขนมมากกว่า ๓๐ ปี

ขนมชั้น ถาดละ ๓๐๐ บาท

ขนมหน้าไหม้ ถาดละ ๒๕๐ บาท

ขนมเปียกปูน ถาดละ ๒๐๐ บาท

ขนมกล้วย ถาดละ ๒๕๐ บาท

ขนมถั่ว ถาดละ ๒๕๐ บาท

ขนมแต่งไทย ถาดละ ๒๕๐ บาท

ขนมสาคุ ถาดละ ๒๕๐ บาท

ขนมชั้น

วัตถุดิบในการทำขนมหน้าไหม้

แป้งข้าวเจ้า	ครึ่งกิโล
น้ำตาล	ครึ่งกิโล
กะทิ	ครึ่งกิโล
เกลือป่น	๑ ช้อนชาพูน
ใบเตย	๘-๑๐ ใบ

วิธีการทำ

- ต้มกะทิจนเดือดใส่แป้งข้าวเจ้า น้ำตาล เกลือป่น คนให้เข้ากัน
- นำไปใส่ถาดขนาด ๑๒x๑๒ นิ้ว แล้วเอาไปนึ่ง ๑ ชั่วโมง
- นำเอาไปคนในภาชนะอีกครั้งหนึ่ง แล้วเอาไปใส่ในถาดขนาด ๑๒x๑๒ นิ้ว
- นำเอาหัวกะทิตาด้านหน้าของขนมให้ทั่ว

นำเอาหัวกะทิตาด้านหน้าของขนมให้ทั่ว

- นำเอาไปวางไว้ที่เตา เอาสังกะสีมาวางไว้ด้านบนของขนมให้มีระยะห่างประมาณ ๒ นิ้ว
- จากนั้นสุมไฟโดยใช้กะลามะพร้าวและเปลือกมะพร้าวให้ความร้อนที่สม่ำเสมอ รดจนขนมหน้าไหม้เหลืองพองาม ยกออกจากเตา
- พักทิ้งไว้จนหายร้อน ตัดเป็นชิ้นพองาม

ขนมหน้าไหม้ขณะที่อบขนม

วัตถุดิบในการทำขนมแตงไทย

แป้งข้าวเจ้า	ครึ่งกิโล
แตงไทย	ครึ่งลูก
น้ำตาล	ครึ่งกิโล
กะทิ	ครึ่งกิโล
เกลือป่น	๑ ช้อนชาพูน
ใบเตย	๘-๑๐ ใบ

วิธีการทำ

- ต้มกะทิจนเดือดใส่แป้งข้าวเจ้า แตงไทย น้ำตาล เกลือป่น คนให้เข้ากัน
- นำไปใส่ถาดขนาด ๑๒x๑๒ นิ้ว แล้วเอาไปนึ่ง ๑ ชั่วโมง
- นำเอาไปคนในภาชนะอีกครั้งหนึ่ง แล้วเอาไปใส่ในถาดขนาด ๑๒x๑๒ นิ้ว
- พักทิ้งไว้จนหายร้อน ตัดเป็นชั้นพองาม

ขนมแตงไทย

นางมุกดา เรือนแก้ว

ภูมิปัญญาในการทำข้าวเกรียบพื้นเมือง

นางมุกดา เรือนแก้ว อยู่บ้านเลขที่ ๒๑๘ หมู่ที่ ๕ บ้านแม่แกดน้อย ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๕-๓๖๓-๙๓๖๙

ผลงาน การทำข้าวเกรียบแบบพื้นเมือง

วัตถุดิบ

- แป้งข้าวเจ้า ๘ กิโลกรัม
- เกลือป่น ๓ ช้อนโต๊ะ
- รสดี ๒ ช้อนโต๊ะ
- กุ้งแห้ง ๒ ช้อนโต๊ะ
- ผงชูรส ๒ ช้อนโต๊ะ
- กะปิ ๑ ช้อนโต๊ะ

วิธีการทำ

๑. นำแป้งและส่วนผสมต่างๆ น้ำ ๓ ชัน นำมาคนให้เข้ากัน

๒. ต้มหม้อใช้ผ้าขาวบางปิดปากหม้อโดยใช้เตาถ่าน

๓. ตักแป้งที่ผสมกันแล้วครึ่งกระบวยลงในผ้าขาวบางปิดฝาหม้อใช้เวลาประมาณ ๑ นาที ให้แป้งสุกแล้วใช้ไม้แซะออกวางบนตะแกรงไม้ไผ่

๔. นำไปตากแดดประมาณครึ่งชั่วโมงแล้วนำมาตัด ๑ แผ่นเมื่อนามาตัดแล้วจะได้อยู่ ๔ ชิ้น

๕. นำไปตากจนแห้ง

๖. จากนั้นนำไปทอดกับน้ำมันพืช พักทิ้งไว้แล้วนำไปใส่ถุงขนาด ๖x๙ จำนวนถุงละ ๕ บาท

นายสมาน มั่นดัก

ภูมิปัญญาด้านพิธีกร พิธีการ ทางศาสนาและวัฒนธรรม

นายสมาน มั่นดัก อยู่บ้านเลขที่ ๕๘ หมู่ที่ ๓ บ้านโป่ง ตำบลหนองจ้อม อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๕๑-๙๕๐-๕๔๓๙

ผลงาน พิธีกร พิธีการ ทางศาสนาและวัฒนธรรม

ได้รับเชิญให้เป็นพิธีกรดำเนินการ พิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมต่างๆ ได้แก่ งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานทำบุญกฐิน งานทำบุญทอดผ้าป่า งานทำบุญสลากภัต งานทำบุญอบรมสมโภชปอยหลวง งานมงคลสมรส งานบำเพ็ญกุศลศพ และงานต่างๆ ทั่วไป ได้รับแรงบันดาลใจในการเป็นพิธีกร พิธีกรรมจากพระมหาทองสุข สิริวิชัย เจ้าอาวาสวัดบวรกรน้อย จึงได้ฝึกพูดและเรียนรู้พิธีกรรม พิธีการทางศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมเรื่อยมาจนชำนาญและเป็นที่ยอมรับของผู้คนในอำเภอสนทราย โดยถือว่าการที่จะเป็นพิธีกรทางศาสนาและวัฒนธรรมจะต้องมีปฏิภาณไหวพริบดี หูตาต้องเร็ว ทันต่อสถานการณ์ ต้องมีสำเนียงภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ออกเสียงพยัญชนะให้ถูกต้องชัดเจนและจะต้องเป็นนักประสานงาน ระหว่างพระสงฆ์ มัคทายก เจ้าภาพ ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อแขกผู้มาร่วมงาน

ตัวอย่างการเป็นพิธีกร พิธีกรรม งานบำเพ็ญกุศลศพ (ภาคกลางคืน)

๑. ก่อนเข้าสู่พิธีการบำเพ็ญกุศลศพ พิธีกร กล่าวนมัสการพระสงฆ์ สามเณร ประธานในพิธีแขกผู้มีเกียรติผู้มาร่วมงานบำเพ็ญกุศลศพของ.....อ่านประวัติย่อของผู้วายชนม์โดยสังเขป และกล่าวคำกลอนก่อนเข้าสู่พิธีการ...

“แนวทางพุทธ ผุดผ่องส่องใจใส

ควรใช้แนวทาง สร้างกุศล

ถ้าทุกคน สร้างไว้ ในดวงมณล

ก็คงได้พ้นทุกข์ ทุกเมื่อเทอญ”

๒. เข้าสู่พิธีการทางศาสนา

- ขอเชิญประธานในพิธี.....จุดเทียน ธูปบูชาพระรัตนตรัย
- กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย
- ถวายพานขอสมათานเบญจศีล (เกนขันขอศีล)
- อาราธนาศีล
- พระสงฆ์ให้ศีล
- อาราธนาธรรม
- พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

๓. พิธีกร กล่าวคำกลอน...

“อาทิลภัยาณัง	ธรรมมีความไพเราะในเบื้องต้น คือ ศีล
มัทธมกัลยาณัง	ธรรมมีความไพเราะในท่ามกลาง คือ สมาธิ
ปะริโยสานะกัลยาณัง	ธรรมมีความไพเราะถึงที่สุด คือ ปัญญา”

- ขอเรียนเชิญ.....ถวายปัจจัยบูชาคุณพระพุทธ พระธรรม
- ขอเรียนเชิญ.....ถวายปัจจัยและเครื่องไทยธรรมแก่พระสงฆ์ที่แสดงพระธรรม

เทศนา พระสงฆ์ให้พร

- พระสงฆ์สวดพระอภิธรรม
- ขอเรียนเชิญท่านที่มีรายนามดังต่อไปนี้.....ทอดผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์ชักผ้าบังสุกุล
- ถวายปัจจัยพระสวดอภิธรรม
- พระสงฆ์ให้พร กรวดน้ำแผ่เมตตา
- มีคณายนนำกล่าวคำกรวดน้ำแบบพื้นเมือง (บทอิทัง) และวันทาน้อย

๔. พิธีกร กล่าวขอบคุณแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมงานบำเพ็ญกุศลศพ เสร็จพิธี

ตัวอย่าง พิธีกร พิธีกรรม ณ สถานฌาปนกิจ

เมื่อขบวนศพเคลื่อนมาถึง ณ สถานฌาปนกิจ

๑. พิธีกร พิธีกรรม

- กล่าวนมัสการพระสงฆ์ สามเณร สวัสดิ์แก่ผู้มีเกียรติและกล่าวบทกลอนคติสอนใจ

...

“อันทรัพย์สิน ถิ่นฐาน ทั้งบ้านช่อง

อีกเงินทองไร่นา มหาศาล

เป็นสมบัติของตัว ได้ชั่วกาล
ส่วนความดี มีความลัทธิ สมบัติแท้
จะสถิตติดแน่น แทนร่างกาย

จะต้องผ่าน จากกัน เมื่อวันตาย
ถึงตัวแก่ ภายดับ ไม่ลำบาก
ถึงตัวตาย ซื่อยังอยู่ เชิดชูเอ๋ย”

๒. เข้าสู่พิธีกรรม ทอดผ้าบังสุกุล ผ้าไตรบังสุกุล

พิธีกรกล่าวเชิญผู้ที่มีรายนามดังต่อไปนี้.....ได้วางผ้าไตรบังสุกุล ผ้าบังสุกุล ตามลำดับ

- นิมนต์พระสงฆ์มาชักผ้าบังสุกุล ตามลำดับ
- บางพื้นที่เจ้าภาพก็มีการมอบทุนให้กับหน่วยงานต่างๆ
- นำร่างอันไร้ดวงวิญญาณขึ้นสู่เชิงตะกอน
- ให้ญาติพี่น้องได้รดน้ำศพ สมาคาราวะเป็นครั้งสุดท้าย

๓. พิธีกร อ่านประวัติของผู้ตายโดยสังเขป และกล่าววบทกลอน...

“อันความตาม ชายนาří หนีไม่พ้น	ถึงมีจน ก็ต้องตาย กลายเป็นผี
ถึงแสนรัก ก็ต้องร้าง ห่างกันที	ไม่วันนี้ ก็วันหน้า ช้าหรือเร็ว”
“จะหนีอื่น หนีแสน ในแดนโลก	พอย้ายโยก หลบสี่ หนีพ้นได้
แต่หนีหนึ่ง ซึ่งมีชื่อ คือหนีตาย	หนีไม่ได้ ใครไม่พ้น ลักคนเดียว”

๔. นิมนต์พระสงฆ์และแขกผู้ที่มีมาร่วมไว้อาลัย วางดอกไม้จันทน์ตามลำดับ และเชิญประธานในพิธีจุดไปประชุมเพลิงต่อผู้วายชนม์ชื่อ....

ช่วงจุดไฟกล่าวคำกลอนคติสอนใจ...

“ดวงอาทิตย์ ลับลง ตรงขอบฟ้า	ยังเวียนมา อีกหน ให้คนเห็น
หมู่วิหค จากรังเช้า เข้ารังเย็น	ประหนึ่ง เป็นวัฏจักร ชักหมุนวน
นาย ก.... นาย ข.... จากไปในวันนี้	จะไม่มี หนกลับ นับอีกหน
คงทิ้งไว้ เหลือแต่ แค่นียง	ให้ฝูงชน ต่างถึง ซึ่งความดี
ขอตั้งจิต อธิฐาน วิญญาณเจ้า	ขอได้เข้า สู่แดน สุขขี
จงสถิต สถาน วิมานดี	เป็นแดนที่ เกษมสันต์ นิรันดร์”

“ยศและลาภ หาบไป ไม่ได้แน่	มีเพียงแต่ ต้นทุน บุญกุศล
ทรัพย์สมบัติ ทิ้งไว้ ให้ปวงชน	แม้ร่างตน เขาก็เอา ไปเผาไฟ”

พิธีกรกล่าวขอบคุณแทนเจ้าภาพอีกครั้ง เสร็จพิธี

นายอาทิตย์ วงศ์สว่าง

ภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมไหว้ครูและศิลปะการแสดงล้านนา

นายอาทิตย์ วงศ์สว่าง อยู่บ้านเลขที่ ๑๑๑ หมู่ที่ ๖ บ้านหนองไคร้ ตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๙-๙๕๒๔๒๕๑

เป็นผู้ที่สร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นถิ่นล้านนา ได้แก่ การฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง อักษรล้านนา การตีกลองบูชา อักษรธรรม การเล่นดนตรีพื้นเมือง สะล้อ ซึง ซลู่ กลอง นอกจากนี้ยังได้รับการไหว้ครู จากท่านอาจารย์ธีรยุทธ ยวงศรี จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ซึ่งได้รับพระราชทานใบประกาศนียบัตรจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ พุทธศักราช ๒๕๒๙ และได้มอบใบประกาศนียบัตรให้แก่นายอาทิตย์ วงศ์สว่าง และนายมานพ มีจำรัส เป็นผู้สืบทอดโองการนี้

ด้านศิลปะล้านนา

ได้รับชั้นครูหลวง ด้านศาสตร์พิธีกรรมคาถากรรมและกลองบูชา จากพระครูสังวรญาณประยุต สังเกตคณะหลวง วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร ชั้นครูหลวงด้านศาสตราวุธ จากพระครูอินคำ วัดบ้านหลวง จังหวัดลำพูน โดยสืบสายชั้นตั้งมาจากเมืองสิบสองปันนา ชั้นครูสลาภูมิปัญญาช่างศิลปะล้านนา จากพ่อครูสิงห์แก้ว มโนเพชร ชั้นครูหลวงศิลปะการแสดงพื้นบ้านจากพ่อครูคำ กาไวย์ ศิลปินแห่งชาติ ปัจจุบันรับราชการครู ค.ศ.๓ ชำนาญการพิเศษ ด้านศิลปวัฒนธรรมการแสดง สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ทำพิธีไหว้ครูศิลปะและช่างสิบหมู่ ทำพิธีไหว้ครูแบบล้านนา ไหว้ครูดนตรีนาฏศิลป์ มา ๒๕ ปี ตลอดจนทำพิธีบวงสรวงเทพและพิธีกรรมทางศาสนา ๒๐ ปี

ด้านการศึกษา

- นักธรรมเอก เปรียญธรรม ๓ ประโยค สำนักวัดพระธาตุหริภุญไชย วรมหาวิหาร
- ปริญญาตรี ดนตรีศึกษา วิทยาลัยครูเชียงใหม่
- ปริญญาตรีบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ปริญญาโท มหาบัณฑิต สาขาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปริญญาโท ศิลปะดนตรีและการแสดงชาติพันธุ์ในมณฑลยูนนาน มหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรม สาธารณรัฐประชาชนจีน

นายอารมณ เมืองปิง

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านล้านนา

นายอารมณ เมืองปิง เกิดวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๒ อยู่บ้านเลขที่ ๗ หมู่ ๑ บ.ฟ้าม้าย ต.หนองจ้อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

นักดนตรีประจำวงพื้นเมืองประยุกต์วงเพชรพยอม ประสบการณ์การบรรเลงดนตรี ๔๐ กว่าปี สามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายชนิด ได้แก่ ระนาดเอก ซ้องวง ระนาดทุ้ม ระนาดเหล็ก แฉลวง แฉลวงน้อย

ผลงาน

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อดนตรีพื้นเมืองล้านนา กลองเต็งตึง ใช้ประกอบในพิธีงานศพ จำนวน ๑ ม้วน

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด แหม่มสละเต็ดเพชรพยอม ๑ เทพธิดา รับประกันความมันส์

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด แหม่มสละเต็ดเพชรพยอม ชุด ๒

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด แหม่มสละเต็ดเพชรพยอม ชุด ๓

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด ดนตรีประกอบพิธีงานบุญชาวเหนือ

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด ดนตรีประกอบพิธีงานศพ ชาวเหนือ

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด ยกครูเทพ-เจ้า

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด แห่ศพ

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด แหม่มสละเต็ด เพชรพยอม ๙๙ ชุด ๑

-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด แหม่มสละเต็ด เพชรพยอม ๙๙ ชุด ๒

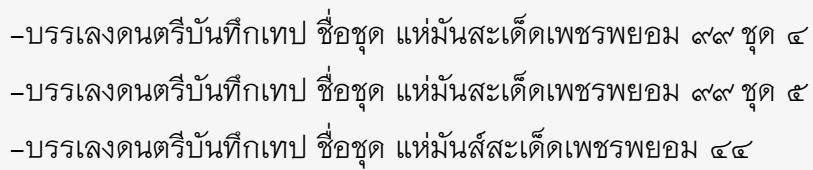
-บรรเลงดนตรีบันทึบเทป ชื่อชุด แหม่มสละเต็ดเพชรพยอม ๙๙ ชุด ๓

- บรรเลงดนตรีบันทึกเทป ชื่อชุด แผ่นสละเด็ตเพชรพยอม ๙๙ ชุด ๔
- บรรเลงดนตรีบันทึกเทป ชื่อชุด แผ่นสละเด็ตเพชรพยอม ๙๙ ชุด ๕
- บรรเลงดนตรีบันทึกเทป ชื่อชุด แผ่นสละเด็ตเพชรพยอม ๔๔

นายพนพล พิมาสน

นายพนพล พิมาสน อยู่บ้านเลขที่ ๓๐๑ หมู่ที่ ๔ บ้านป่าเหมือด ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่ โทรศัพท์ ๐๘๑-๕๙๔-๓๗๔๐

ภูมิปัญญาด้านหมอเมือง

หมอเมืองรักษากระดูก ต่อกกระดูก (กวาดซุย) เช็ดเป่ามะเร็ง เป่าตาแดง เช็ดเป่าปวดพิษ ปวด
เมื่อย รักษาโรคจิตสืดวง รักษาโรคนี้ว โดยใช้คาถาเสกเป่า น้ำมันงา เหล้าขาว ไช้ไก่ต้ม มีดแทงทำจาก
งาช้าง มีดแทงทำจากเขี้ยวหมูป่า มีดแทงเขาควายตายฟ้าผ่า ตองขวานฟ้า น้ำส้มป่อย และสมุนไพร ใช้
คาถาเป่า อุปกรณ์ ยาสมุนไพรรักษาตามโรคตามอาการที่เกิดขึ้น

วิธีการรักษากระดูกหัก กระดูกแตก

-ใช้คาถาเป่า เช็ดด้วยเหล้าขาว น้ำมันงา

วิธีการรักษาแก้พิษ ปวดแสบปวดร้อน

-นำไช้ไก่ต้มสุกเอาเฉพาะไช้ขาว เสกคาถาใส่เงินแถบหรือเงินรูปปี เช็ดเป่าคาถาบริเวณที่มี
อาการ

-เสกคาถาใส่น้ำส้มป่อย ใบส้ม ใช้มีดแทงเช็ดตามเนื้อตัวบริเวณที่เจ็บปวด

-เสกคาถาใส่มีดแทงทำจากงาช้างหรือเขี้ยวหมูป่าหรือเขาควายฟ้าผ่าหรือตองขวานฟ้า เสก
คาถาใส่น้ำส้มป่อยแล้วเช็ดแสบบริเวณที่เจ็บปวด

วิธีรักษาแผลที่อักเสบ

-ใช้คาถาเป่าพิษออก

วิธีการรักษาตาแดง

-เสกน้ำล้างหน้า เป้าคาถาลงศีรษะ

วิธีการรักษามะเร็งไข้ปลา มะเร็งเต้านม มะเร็งปอดหรือถุงสัตว์

-เสกคาถาลงในน้ำดื่มผสมข้าวสารจ้าว ๑ หยิบมือ ให้กิน ใช้หญ้ากำปลาหรือเสลดพังพอน และพืชเตี้ยดำ ตำโครกจนละเอียดนำเอามาพอกบริเวณแผลและเป้าเสกคาถา ใช้เวลาประมาณ ๕-๗ วัน ถึงจะหาย

ยาสมุนไพรรักษาริดสีดวง

-กำลั๊กเหล็ก ดอกกำจาวฝาง (กำ คือ สะลอง, ลัก คือ ต้นลัก, เหล็ก คือ แก่นซี่เหล็ก, ดอก คือ ไม้กระดุก, กำ คือ ไม้กำ, จาว คือ ไม้ชะจาว, ฝาง คือ ไม้แก่นฝาง)

-เอาไม้ทั้งหมดมาสับเป็นกลีบนำไปตากแดดจนแห้งแล้วนำมามั้ดรวมกันอย่างละ ๓ กีบ

-นำเอายา ๑ มัดไปต้มน้ำ ๑ ลิตร แล้วดื่มกิน ยา ๑ มัดสามารถนำมาต้มใหม่ได้อีก ๒ ครั้ง

ภาคผนวกรูปภาพ

มอบเกียรติบัตรให้ปราชญ์ท้องถิ่น ๒ ตำบลในอำเภอสันทราย

